

CULTURA CREȘTINĂ

revistă lunară

Redacția și Admini-
strația:
Blaj (Transilvania).

Abonamentul:
Pe an 70 lei.
Pe șase luni. 35 lei.

Redactor responsabil:
Dr. Victor Macaveiu
BLAJ.

Gânduri din prilejul unui nou an.

S'a zis, și cu multă dreptate, că *adevăratele și ultimele* cauze ale marilor primeniri sociale ce le întimpinăm în decursul veacurilor, se reduc la chestiuni religioase. Motivele de ordin politic și economic invocate de către savanți ca pricini imediate ale cataclismelor mondiale, sunt emanațiuni fi-rești ale crezului religios ce dominează mințile îndrumătorilor sorții popoarelor. Și e natural să fie așa. Faptei îi premerge idea. Concepțiile teoretice pregătesc pe nesimțite, dar cu si-guranță, schimbările de ordin practic în aranjarea vieții co-lective a omenirii. Exemple eclatante, cari dovedesc peste orice îndoială aserțiunea aceasta, avem — ca să amintesc numai chiar cele mai importante, prin urmările ce le-au avut asupra societății omenesti — în marea ruptură a bisericii din veacul al XI-lea cunoscută sub numele de „schisma orientală“, în reformațiunea lui Luther, în revoluția franceză și în războiul mondial abia încheiat. Cine consideră și numai în treacăt ideologia dominantă în timpurile premergătoare evenimentelor amintite, se convinge, că aceste trebuiau să se întâmple chiar în urma conexiunii, ori mai bine zis a cauzalității ce există între modul de gândire și cel de lucrare al omului. De aceea, considerând chiar și *numai* punctul de vedere al utili-tății practice — metod de altfel total greșit — nu e indiferenți-pentru individ și cu atât mai puțin pentru colectivitate, că ce credințe religioase profesează, de ce norme morale — urmări logice ale credinței religioase — se călăuzește în ac-țiunile sale. Iară, dacă se întâmplă — cum e cazul creștinis-mului, — ca religia să fie revelată, e natural, că fiecăruia i-se impune, după posibilitatea subiectivă, datorința de a căuta cu sinceritate și bunăvoință adevărul obiectiv.

Temeinicia acestor considerațiuni de ordin general nu se poate nega.

Neamul nostru, în deosebire de alte popoare, prin o dispoziție milostivă a lui Dumnezeu apare dela începutul existenței sale ca un *neam creștin*. Conform origini și menirii sale firești, îmbrățișează creștinismul sub ascultarea Patriarhului din Roma veche cu rit latin. În urma fatalității istorice s'a rupt legătura firească cu Roma și prin Bulgari ajunge sub influența slavă, așa de străină de sufletul și inima poporului românesc. Meteahna aceasta slavă persistă și după formarea principatelor române, curând poporul nostru cade sub ascultarea patriarhiei din Constantinopol. Starea aceasta tristă, — despre care cu atâta dreptate și durere scrie istoricul Xenopol: ¹⁾ „La noi slavismul tâmpit, orb și lipsit de orice idee, apasă ca un munte asupra cugetului poporului român, fără să-i aducă nici un folos, îngroșind tot mereu întunerecul, care-i cuprinsese mințile, în loc de a-l împrăștia. Limba slavonă înădușe *gândirea românească*“ — starea aceasta a durat până la sfârșitul veacului al XVII-lea, când românii din Transilvania s'au întors iară la sânul mamei, care le-a dat naștere, la Roma. Măreția actului acestuia providențial al poporului român transilvănean a fost întunecată, de oarece în urma intrigilor Sârbilor și ale Ungurilor, o mare parte, a defecționat dela credință.

Poporul român transilvănean a rămas divizat în două credințe. Au luat ființă în sânul aceluiaș popor două biserici deosebite în credință, dar *ambele românești*. Conducătorii lor au dus mână în mână lupta grea pentru menținerea simțământului național și pentru pregătirea poporului la praznicul din 1 Decembrie 1918.

Istoria imparțială a înregistrat și va înregistra încă rolul dezvoltat de aceste biserici în deșteptarea simțământului național și în răspândirea și punerea în praxă a principiilor moralei lui Hristos. De bună seamă biserica unită românească n'a avut și n'are motiv să se teamă de aceasta judecată. Bine s'a zis în coloanele acestei reviste, că istoria bisericii noastre este o „carte deschisă“.

Și acum, după înfăptuirea idealului național, asistăm la un spectacol din seamă afară dureros. Frații de până acum au început pe toată linia, în presa zilnică, cât mai ales prin cele

¹⁾ Istoria Românilor, edit. Șaraga, vol. II. pag. 116

doue principale reviste bisericești ale lor din București și din Sibiu atacuri peste atacuri în contra bisericii noastre, cerând nici mai mult nici mai puțin, decât desființarea ei! În loc să-și îndrepte activitatea spre dezvoltarea spiritului religios în mijlocul poporului, care — abstrăgând dela formalismul sec — nici idee n'are ce înseamnă a trăi credința, prin fraze goale și prin cuvinte bine răsunătoare: de „națională“ și „biserica strămoșească“ se zăpăcesc mințile bieților oameni! În adevăr e caracteristic să vezi, că chiar și revistele amintite, al căror scris ar trebui să fie totuș mai grav și mai obiectiv, cu câtă ușurătate și superficialitate grăesc despre „papism“ și despre rolul și însemnătatea bisericii romane. Li zeflemizează și bagatelisează activitatea, se entusiasmează de biserica „ortodoxă“ răsăriteană, despre a cărei activitate, din veacul al XI-lea încoace, am fi foarte curioși și în acelaș timp foarte mulțămitori să aflăm și ceva pozitiv! Incoherența — însușirea oamenilor fără principii — își ajunge culmea, când vezi în amintitele reviste anumite studii din domeniul biblic ori dogmatic bazându-se tot pe autoritatea scriitorilor *catolici* atât de urgisiți!

Cu un revoltător cinism se încumetă să timbreze biserica lui Inochentie M. Klein și a lui Petru P. Aron ca fiind lipsită de spiritul național și având tendințe cosmopolite, chiar din pricina, că face parte din biserica universală a lui Isus Hristos. Răspundă corifeii „bisericii naționale“, întemeiat-a Isus o biserică capabilă să cuprindă în sânul ei toate neamurile pământului, ori a întemeiat separat câte una pentru fiecare națiune? Ori doară popoarele, cari fac parte din biserica „cosmopolită“ catolică, sunt stânjinite în urma acestui fapt să-și cultive simțământul național și să-și împlinească menirea națională ce le revine impusă toate de prevedința divină? Ori doară Francezii și Belgienii, aceste popoare per eminentiam catolice, sunt nevoiți să învețe pctriotism și naționalism dela „ortodoxii“ Ruși, Greci, Sârbi ori Bulgari? Se poate asemăna primenirea socială unică în istoria lumii a italienilor catolici, cu haosul, iarăș unic, al rușilor ortodoxi?

Noi știm un lucru. Credința este un dar supranatural și Dumnezeu o condează oamenilor de bunăvoință. Mijlocul ordinar de răspândire este predicarea cuvântului lui Dumnezeu din încredințarea și sub controlul Bisericii. Acest adevăr fundamental al creștinismului se pare, că frații l-au uitat complet

atunci, când se folosesc exclusiv de mijloace naturale, ca să abată pe credincioșii noștri dela credința lor în adevăr „strămoșească“.

Preoțimea noastră continuându-și mai departe cu sîrguință și statornicie împlinirea misiunii primite, de a împărți poporului învățătura lui Isus Hristos, săvârșește un act bineplăcut lui Dumnezeu și folositor patriei și neamului.

Când „frații“ vor aduce chestiunea pe teren principal, vor avea răspunsul și în revista noastră. Cu mori de vânt nu ne vom bate!

Tellus.

Pagini de istorie.

Cumanii și episcopia lor.

(VIII.)

III. Episcopia cumană.

1. Sfântul Dominic și ordinul său.

Intoarcerea Cumanilor la religia catolică și înființarea pentru dâșii a episcopiei de Milcov nu e opera cavalerilor teutoni, cari nu erau *misionari* și nici nu dispuneau de preoți pentru asemenea întreprinderi. Cazul conversiunii dela „castrum munitissimum“ (Cetatea Dâmboviței) e izolat și unicul relatat de documente, iar scopul lor, expus în regulile ordinului și în stipulațiunile dintre dâșii și regele Ungariei, era altul; nici papa nu i-a însărcinat vre-odată cu convertirea acestor păgâni la religia catolică. Ținem să relevăm aceasta pentru dl Romul Căndea, care, pierzând din vedere activitatea dominicanilor în misiunea cumană, atribue cavalerilor teutoni un rol pe care nu l-au avut.¹⁾ De altminteri, expansiunea Teutonilor în Cumania, expansiune care coincide cu o ocupație militară și nimic mai mult, e oprită pe loc în anul 1225, când Andrei II li alungă pentru totdeauna, din pricina că voiau să se facă independenți de coroana maghiară. În aceeaș epocă însă, în-

¹⁾ Romulus Căndea. Der Katholizismus in den Donaufurstentümern (Leipzig 1917) 1—3, apărut în Lamprecht—Goetz, Beiträge zur Kultur = und Universalgeschichte, Bd 36 (Neue Folge Bd 1).

cepe o altă cucerire a Cumaniei, din partea bisericii lui Hristos, care n'a uitat nici odată poruncă întemeietorului ei: „Mergeți de învățați toate neamurile, botezându-i în numele Tatălui și al Fiului și al sfântului Duh și învățându-i să păzească tot ce v'am poruncit vouă.“¹⁾ Misionarii de cari s'a folosit biserica pentru convertirea Cumanilor sunt fiii sfântului Dominic, care, el însuș, voia să vină în părțile noastre, spre a-și vărsa sângele pentru întoarcerea acestor păgâni. Deși moartea l-a împiedecat dela executarea planului, el intră totuș, prin ordinul său, în cadrele istoriei noastre. Dacă mai adăugăm, că la noi vieța sfântului Dominic e tot atât de puțin cunoscută, ca și istoria ordinului întemeiat de dânsul, credem a aduce un serviciu real istoriografiei noastre, schițând în câteva pagini trăsăturile principale din vieța și opera aceluia, care a fost și va fi o neperitoare glorie a Bisericii lui Hristos. Munca noastră e ușurată simțitor prin documentata biografie alcătuită de unul din cei mai de seamă dominicani, *Lacordaire*.²⁾

§. 1. Din Castilia în Franța de sud.

Intemeietorul ilustrului ordin al *fraților predicatori* s'a născut la 1170, doisprezece ani înaintea venirii în lume a prietenului său de mai târziu Francisc de Assisi, de care era legat din pronia lui Dumnezeu pentru înfăptuirea aceluiaș ideal, deși în formă deosebită. Castilia e patria lui. Acolo, în smeritul sat Calaruega; așezat într-o frumoasă vale udată de Duero, a răsărit cea mai frumoasă floare din câte a văzut vre-odată mândra Spanie. Dieceza de Osuma n'a avut până acum bărbat mai mare decât *Domingo* din Calaruega, cum se numia Dominic în limba patriei sale. Deși părinții săi, Felix și Ioana de Aza, alcătuiau una din cele mai distinse familii din Castilia, totuș teza dominicanului Bremond,³⁾ care susține că Dominic se trage din neamul nobil al Guzmanilor. e trasă la îndoială de Bollandiști și de alți critici mai noi. Ce spirit creștinesc a trebuit să domnească în casa din Calaruega, se poate deduce din următoarele fapte: Anton, fiul cel mai mare se face preot secular și, fugind de onorurile și demnitățile

¹⁾ Mt. 28, 19—20.

²⁾ Dominique Lacordaire, *Vie de saint Dominique*, ed. 7 Paris 1871.

³⁾ P. Bremond, *De Gusmana stirpe S. Dominici*. Roma 1740

bisericești, își împărți moștenirea la săraci. retrăgându-se într'un spital, unde și-a jertfit restul vieții pentru îngrijirea bolnavilor; Mannes, al doilea fiu a murit ca dominican „in odore sanctitatis“, e declarat fericit — *beatus* — și e sărbătorit în martirologiul dominican la 30 Iulie;¹⁾ al treilea și cel din urmă fiu, Domingo, despre care vorbim. a meritat să fie trecut în lista sfinților curând după moarte; iar Ioana, mama lor, e declarată și ea fericită — *beata* —, fiind pomenită în martirologiul dominican la 2 August.²⁾

La vârsta de șapte ani, micul Domingo părăsește casa părintească, fiind dus la unchiul său, care era arhipreot în Gumiel d'Izan, nu departe de Calaruega, spre a începe, sub conducerea acestuia, viața de școlar. Timp de opt ani cât a stat la unchiul său, Dominic și-a pus o bună temelie atât în privința științei cât și cu privire la formarea caracterului. Toate arătau că e chemat de Dumnezeu la statul preotesc. Când era de 15 ani, Dominic se despărțește și de unchiul său și pleacă la universitatea din Palencia, singura pe care o avea atunci Spania, unde studiază timp de 10 ani, dobândindu-și acele cunoștințe filozofice și teologice, de cari se va servi cu atâta râvnă, pentru a aduce la îndeplinire planul proniei dumnezeiești. Sârguința, seriositatea, talentul, frumoasele-i virtuți, între cari strălucia curăția ingerească, iubirea frățească, rugăciunea și reculegerea, i-au asigurat stima și dragostea superiorilor și au trezit admirarea și spiritul de emulație în sufletele conșcolarilor săi.

La sfârșitul studiilor, Dominic e hirotonit preot, în vârstă de 25 ani, și devine canonic la catedrala de Osma, prin mijlocirea cucernicului Diego (Didacus) de Azevedo, care știuse să aprecieze la vreme rarele calități ale tânărului absolvent de universitate. Era timpul reformei bisericești în înțelesul cel mai nobil al cuvântului. Capitulum din Osma se reformase și el primind regulele sfântului Augustin și obligându-se la viața obștească („*vita communis*“) sub conducerea unui prior. Canonicii astfei reformați se numiau *canonicî regulari*. Priorul capitulumului din Osma era tocmai râvnicul Diego de Azevedo, care lucra din răspuțeri pentru consolidarea vieții canonice

¹⁾ Martyrologium sacri ordinis fratrum praedicatorum (ed. 1845 Roma) 30 Iulie.

²⁾ Ibidem, ad 2 August

după regulele sfântului Augustin. Convins că în persoana tânărului preot Domingo va avea un sprijin puternic în această direcție, Diego a mijlocit primirea lui în capitol. O sfântă prietenie îi va lega de acum pe toate căile lor. Diego ajunsese încurând episcop de Osma, iar Domingo subprior, la 1201. Pe lângă munca desfășurată pentru reformarea canonicilor din Osma, mai ales după ridicarea la scaunul episcopal a lui Diego, noul subprior mai împlinia cu mare avânt și funcțiunea de *predicator*, dar numai între limitele diecezei.

La sfârșitul anului 1203, episcopul de Osma primi o însărcinare diplomatică foarte delicată din partea lui Alfons IX, cel Nobil (1158—1214), regele Castiliei: era vorba de punerea la cale a unei căsătorii între fiul regelui castilian și o principesă din Danemarca. Diego trebuia să plece la curtea daneză spre a împlini această misiune, el luă cu sine pe superiorul Domingo, fără de care nu voia să întreprindă nici o afacere mai însemnată. În drumul lor, ei trec prin Franța de sud, unde se îngroziră de progresul uriaș al ereziei albigene, care nu era altceva decât un păgânism sub aparențe creștine. Aici, în fața primejdiei, lui Dominic îi veni întâia oară gândul de a înființa un *ordin special pentru apărarea bisericii prin predicarea cuvântului lui Dumnezeu*, gând ce nu-l va mai părăsi de acum înainte. Tot în drumul lor spre nordul Germaniei, Diego și Domingo aflară multe *despre poporul păgân al Cumanilor*, cari amenințau credința în Ungaria și țările vecine, și, în inima lor de apostoli, se trezi dorul de a merge să-i întoarcă la adevărata religie: al doilea gând care-l va urmări neconținut pe smeritul canonic din Castilia. Împlinindu-și misiunea cu deplin succes, cei doi prieteni se întorc la regele Castiliei, care-i trimite înapoi cu mare alaiu, pentru a aduce pe mireasa moștenitorului de tron. În drum însă, le vine neașteptata veste despre moartea miresei. Convins încă odată despre deșertăciunea lumii, Diego trimite un curier la regele său și se hotărăște a depune toate onorurile episcopale, dând demisie din scaunul de Osma și plecând cu Domingo la Roma, pentru a dobândi dela papa învoirea de a predica evanghelia la Cumani. Marele Inocentiu III (1198—1216) însă, crezând că munca lor e mai trebuincioasă aiurea, nu primi demisia lui Diego și respinse cererea lor de a pleca în Cumania, și astfel îi vedem la 1205, coborând Alpii în Franța de sud. Cât pentru Dominic, ideea de a înființa un ordin special pentru predicarea credinței

se combina deacum cu planul de a converti Cumani: ordinul său va trebui să realizeze și acest ideal apostolic. Gândurile acestea se cristalizau tot mai lămurit în mintea canonicului de Osma.

§. 2. Albigenii.

Secta eretică a Albigenilor e o continuare, dezvoltare și adaptare și a vechiului *maniheism*, cu care biserica lui Hristos a avut atâta de luptat în decursul celor dintâi veacuri. Atât de puternică, așa de organizată și atât de primejdioasă era această sectă, încât răpunerea ei din partea bisericii e, alături de sângele mucenicilor, o nouă dovadă pentru originea divină a acestei instituții.¹⁾ Deși învins în încăierarea sa cu biserica, maniheismul n'a dispărut cu totul din istoria bisericii, ci s'a refugiat în unele suflate parte visătoare, parte revoltate împotriva autorității bisericești, spre a fi chemat la o nouă viață în veacul al VII-lea prin frații Paul și Ioan din Samosata, primind dela cel dintâiu numele de *paulicianism*. Eresia veche, sub forma cea nouă, se răspândi încurând în Armenia, Siria și Asia mică; iar, printr'o măsură strategică luată de împăratul Constantin Kopronymos (731—775), paulicianismul trecu în imperiul bizantin și în Bulgaria. Spre a-și apăra granița împărăției de neconținutele năvăliri bulgărești, împăratul așeză în Tracia colonii numeroase, aduse din Armenia, Siria și Asia mică. Tracia deveni astfel un cuib de pauliciani, iar Bulgarii, făcând dese incursiuni în Tracia, ajunseră în contact cu această erezie prin prizonierii pe cari îi luau cu sine în Bulgaria. Aici, în jumătatea întâia a veacului al X-lea, preotul bulgar *Bogomil* sistematiză paulicianismul, împiestrițându-l cu mai multe elemente creștine și potrivindu-l cu caracterul slavo-bizantin. *Bogomilismul* — căci așa se numia noua formă a maniheismului — prinse rădăcini adânci în Bulgaria, de unde se răspândi în Serbia și Bosnia, trecând încurând în țerile din apusul Europei, mai ales în Italia și Franța. La sfârșitul veacului al XII-lea, secta era stabilită în toată Europa, având centrele sale principale în Bulgaria, Bosnia, Italia de nord și Franța de sud, cu ramificații până în Țerile-de-jos, Anglia și Germania. Sectării se numiau pe sine *catari* (*καταροι*=curați).

¹⁾ Dr. J. Marx, *Lehrbuch der Kirchengeschichte*, ed. 2—3 (Trier 1906) 79—85.

de unde *gazarî* la Italiani și *Ketzer* la Germani; în Bulgaria, Serbia și Bosnia erau cunoscuți sub numele de *bogomili*; în Franța de nord și Anglia purtau numele de *publicani*, *publicani*, sau *populicani* (din *populizarii*); în Franța de sud, *bulgari*, mai pe urmă *albigeni* (albigenses, dela orașul *Albi*, care a fost vreme îndelungată centrul catarilor din Languedoc. Erezia stătea în fața bisericii ca o puternică societate cu dogme, morală, cult și organizație stabilită.

La temelia teologiei albigene stă *dualismul manihean*. Lumea materială, pe care o percepem cu simțurile noastre, este *rea în sine*, tocmai fiindcă e materie; prin urmare, ea nu poate fi făptura unui principiu bun, ea nu poate emana dela Dumnezeu cel bun, ci e opera unui principiu rău numit Lucifer sau Lucibel, amintit în sfânta scriptură sub numele de „principe al acestei lumi“¹⁾ Astfel se stabilesc două principii opuse, cari există din vece independent unul de altul: un Dumnezeu bun și altul rău, amândoi veșnici.²⁾ *Dogma creațiunii* e clădită pe principiul dualismului absolut. Amândouă principiile își crează dela început câte o lume proprie: Dumnezeu produce cerul, umplându-l cu *duhuri sfinte* și *oameni cerești*; Lucibel creează pământul nostru, umplându-l cu materie. *Duhurile sfinte*, numite și *duhuri cerești*, sunt spirite curate; în fruntea lor ată „*Duhul sfânt*“ sau „*spiritus principalis*“, care însă nu-i Dumnezeu, ci numai o făptură a lui. *Oamenii cerești* sunt înzestrați de Dumnezeu cu câte un suflet și un trup nematerial, eteric, și sunt fericiți în cer. Toți oamenii au fost creați deodată, fără să existe între dânșii deosebire de sex; afară de aceasta, fiecare a mai primit câte un duh sfânt drept inger păzitor. Materia însă, făptura lui Lucibel, e rea în sine, asemenea creatorului ei, care e răutatea însăși; dela ea pornesc toate relele atât fizice cât și morale. Pe lângă aceasta, Lucifer a mai creat și *duhuri rele*, ca să-i stea la dispoziție pentru împlinirea planurilor sale. „Principelui acestei lumi“ i-se datorește și *căderea neamului omeneșc prin păcatul strămoșesc*. Aprins anume de ură împotriva lui Dumnezeu și

1) Io. 12, 31; 14, 30; 16, 11.

2) E adevărat că *unii* catari admiteau un dualism mai mitigat, vorbind despre o oarecare subordinație a lui Lucifer, dar învățătura *sectei* era dualismul absolut, expus mai sus, care e baza naturală a întregului sistem.

pizmuind fericirea oamenilor cerești, Lucifer se furișă în împărăția luminii și smomi pe oamenii cerești să se coboare pe pământ, unde le făgăduia plăceri mari și nebănuite. Odată înșelați și ajunși în valea aceasta, ei trebuiră să-și părăsească trupurile lor cerești, și sufletele lor se uniră cu trupuri pământeste, trebuind să se supună deacum la toate relele materiei. Pe baza materiei se ivi și deosebirea de sexe, iar trupul e cauza fizică a tuturor păcatelor. Aceasta e, după învățătura catarilor, istoria căderii noastre. Păcatul strămoșesc consistă în faptul că oamenii cerești au ascultat, fără să bănuiească ce-i așteaptă, de ademenirea Celui Rău. *Concepția iadului stă în cea mai strânsă legătură cu nenorocita cădere a oamenilor cerești. Iadul consistă în faptul că sufletele oamenilor, create de Dumnezeu, sunt închise în temnița rușinoasă a trupului, care e făptura Celui Rău, și supuse la toate relele fizice și morale, la toată rușinea și înjosirea ce izvorește din această speluncă satanică. Iadul, prin urmare, e pe acest pământ și alt iad nu există; iadul, prin urmare, nu e veșnic: toate sufletele se vor mântui din această temniță, din acest chin al iadului, căci natura lor divină cere să se întoarcă înapoi la principiul lor: un Dumnezeu care n'ar voi să le mântuească ar fi perfid și s'ar confunda cu principiul cel rău, Lucifer. Cât privește valoarea vechiului testament, catarii susțin că în tot timpul așezământului vechiu a domnit Lucifer, ținând în stăpânirea sa sufletele robite în noroiul materiei. Dumnezeu a permis acest triumf al Celui Rău și nu s'a revelat deloc în vechiul testament, căci Iehova (Iahve) care se revela acolo, nu e Dumnezeu, ci principele acestei lumi, Lucifer; și de aceea tot vechiul testament e rău: rele sunt așezămintele lui, rele sfaturile, rele poruncile, rele jertfele, rele toate cărțile vechiului testament.¹⁾ Revelațiunea adevărată a lui Dumnezeu începe cu noul testament prin trimiterea fiului său în mijlocul celor robiți de satana sub povara tinei. Am ajuns astfel la *Cristologia* catarilor. Când e vorba despre Hristos, răutatea materiei albigenae ajunge în conflict cu trupul Mântuitorului: dacă trupul e rău în sine, atunci fiul lui Dumnezeu n'a putut să se *intru-peze*; iar dacă s'a *intrupat*, atunci trupul nu e rău în sine. Spre a ieși din această strămoșie, albigenii recurg la *doke-**

1) Totuș, *unii* Catari admiteau unele cărți din vechiul testament, afirmând că în ele nu se găsesc urme de ale Celui Rău

țismul vechilor manihei. *Hristos, făptura cea mai înaltă a lui Dumnezeu* — superior îngerilor, superior duhului sfânt, dar făptură, nu Dumnezeu — venind în lumea aceasta, n'a luat un trup pământesc, material, ci a venit cu un trup ceresc, eteric, lipsit de materie. A admite că Isus s'a intrupat, luând trup material, e o nebunie, căci astfel ajungea el însuș sub robia Celui Rău. Prin urmare, intruparea lui Hristos nu e reală ci aparentă: aparentă e nașterea lui din Maria; Maria însăș e un înger fără sex, cu trup ceresc, și părea numai o femeie¹⁾; aparente au fost suferințele, aparentă uciderea lui; de fapt, el n'a suferit și n'a fost ucis, ci s'a întors în cer cu trupul său ceresc, lipsit de materie, impassibil. Dar atunci la ce se reduce opera mântuirii? Se reduce numai la atâta că fiul lui Dumnezeu ne-a învățat ce mijloace să întrebuițăm pentru a scăpa de sub puterea materiei și a lui Lucibel. Învățătura lui e depusă în biserica întemeiată de dânsul, iar aceasta e aceea a catarilor: cine vrea să se mântuească, trebuie să între în biserica lor, îmbrățișând dogmele, morala, sacramentele și cultul ei. Aceasta-i pe scurt dogmatica albigenă.

Din concepția materiei, urmează dela sine *principiul fundamental al moralei catariste: păzește-te de materie și supune-ți trupul la cea mai aspră ascheză fizică*. Principiul e motivat prin aceea că toate păcatele curg din contactul nostru cu materia. E păcat, prin urmare, a avea proprietate; contactul cu oamenii din lume, războiul, uciderea fie și a animalelor (afară de șearpe), apărarea chiar legitimă: toate sunt păcate; e păcat mai ales contactul conjugal, fiind nu numai cea mai rușinoasă atingere cu materia, dar și un mijloc de a încarcera din nou sufletele în materie; de aceea căsătoria e opera cea mai satanică; e păcat a consuma ceva ce supune legături sexuale; de aceea e oprit a mânca ouă, lapte, brânză și mai ales carne. Astfel toată morala albigenilor se reduce la o sumedenie de prohibițiuni migăloase și farizaice, la un întreg registru de „noli me tangere“.

Aplicarea acestei morale e întrețesută cu învățătura despre sacramente, mai ales despre *sacramentul mângâierii*, care desparte pe albigeni în două categorii: *perfecti* (desăvârșiți) și *credentes* (credincioși). Sacramentul mângâierii, numit con-

¹⁾ Unii însă admiteau că e femeie adevărată, adaugând că e zamislită fără concurs bărbătesc.

solamentum, se dă unui credincios (*credens*) după o lungă pregătire și după un post de trei zile, dar un post total, negru; el se dă prin impunerea mânilor din partea celor desăvârșiți (*perfecti*); prin taina aceasta sufletul scapă de sub puterea materiei și a lui Lucifer; duhul cel bun (îngerul păzitor) se unește iarăș cu dânsul și *credinciosul* devine un *desăvârșit* (*perfectus*), un prieten ai lui Dumnezeu, un *om bun*; de aceea desăvârșii se cheamau *oameni buni*. Numai aceștia erau datori să aplice aspra morală expusă mai sus. Repetarea consolamentului se numea *reconciliatio animae*; unii-l repetau de mai multeori pentru a fi siguri de mântuire; alții se abțineau, după primirea tainei, de orice hrană și se ucideau prin foame, ca să nu mai păcătuească și ca să-și „facă un sfârșit bun“; mulți luau otravă sau își deschideau vinele pentru acelaș „sfârșit bun“; ba mai mult, se spune, că adesea părinții lăsau pe copiii lor să moară de foame tot pentru un „sfârșit bun“. Asemenea fapte erau pline de merit și dovedeau o mare credință și o sfințenie eroică. Se înțelege dela sine că numărul perfectilor era mult mai mic decât al credincioșilor (*credentes*). Aceștia primiau învățătura albigenilor, dar trăiau în lume, în căsătorie, și puteau avea proprietăți, puteau duce și războiu, nefiind încă obligați la praxa severă pe care o impunea *consolamentul*. Ei trebuiau însă să depună făgăduința (*convenenza, convenientia, pactum*) de a primi consolamentul înainte de a muri. Sufletul celui mort fără consolament rătăcește prin alte trupuri (*continuarea iadului*), până se face părtaș de marea taină a consolamentului; aceeaș soartă așteaptă pe orice om care nu e catar. Pe lângă taina mângâierii, albigenii mai aveau și sacramentul pâinii, *benedictio panis*. La fiecare masă, dacă era de față un *perfectus*, acesta binecuvânta la început o pâine, din care primia fiecare o bucățică, pe care o păstrau acasă în vase anumite ca un simbol al iubirii și al solidarității. Cu toate că se deosebia de sfânta Euharistie, pe care n'o admiteau, pâinea binecuvântată purta numele de „pâine a lui Dumnezeu“. Aveau și un *sacrament al pocăinței* (*servitium, appareillamentum*). De regulă în fiecare lună avea loc mărturisirea păcatelor sau *spovada*; credincioșii (*credentes*) cu păcate mai mari trebuiau să se spovedească separat, iar cei cu păcate mai mici în comun; penitentul îngenunchia înaintea unui *perfectus* și și spunea păcatele; după aceea, confesarul punea Noul Testament pe capul penitentului și pronunță cu-

vintele deslegării. Aveau și un fel de *sacrament al preoției*, imitând ierarhia bisericii catolice; prin impunerea mânilor se făceau *episcopi și diaconi*; fiecare episcop avea doi vicari generali, un *filii maior* și altul *minor*, dintre cari cel dintâiu era totdeauna urmașul episcopului.

Perfecții, în locul întâiu episcopii, trebuiau să se îngrijească de serviciul divin, pe care-l țineau îndeobște într'o cameră fără nici o podoabă; icoanele și crucifixele erau desprețuite ca niște semne satanice; în camera cultului divin nu era decât o masă acoperită cu pânză albă, pe care stătea Noul Testament, deschis lu capitoul întâiu al sfântului Ioan. Slujba începea cu o cetire din Noul Testament, după care urma predica și binecuvântarea cerută de credincioși; după Tatăl-nostru cu doxologia grecească (singura rugăciune primită), perfecții binecuvântau pe credincioșii prosternați înaintea lor.

Ideile lor despre biserica catolică sunt destul de cunoscute. Dela donația lui Constantin cel Mare (306—337),¹⁾ biserica catolică, devenind proprietară, s'a lăpădat de Hristos, pe când manihei, nepărăsind adevărul, au alcătuit și alcătuesc adevărata biserică. Lucifer, creatorul duhurilor rele, vără adesea câte un demon în trupurile oamenilor: aceștia-s dușmanii cei mai mari ai lui Dumnezeu și ai catarilor. Când papa Silvestru I (314—335) a primit donația constantiniană, un demon a intrat într'insul; de atunci papa e antihrist, iar biserica catolică, muiera din Apocalips. Toate instituțiile ei, sacramentele, slujbele, poruncile și orânduiriile ei sunt născociri satanice, prin cari Lucifer caută să piardă omenirea. De aici se explică de ce papii prigonesc pe catari: e lupta lui Lucifer împotriva bisericii adevărate.

Tot atât de diabolică e și puterea lumească, fiind și ea cufundată în materie. Deținătorii acestei puteri sunt și ei posedate de demoni; astfel, toate instituțiile civile și militare sunt invențiuni de ale Celui Rău; a asculta de o asemenea putere e a ascuita de satana și e tot așa de mare păcat ca și a se supune papii sau oamenilor lui.²⁾

Dr. IOAN FERENȚ.

¹⁾ »Donatio Constantini« e o născocire din veacul al 9-lea: J. Marx, Lehrbuch der Kirchengeschichte ²⁻³ (Trier 1909) 276.

²⁾ Hefele, Konziliengeschichte, V (Freiburg i. Br. 1863) 732—740. N'avem la îndemână *ediția a doua* (Hefele—Knöpfler) citată de Marx. — Dr. I. Marx, Lehrbuch der Kirchengeschichte,

Flori și insecte.

O zi foarte caldă de Maiu c'un ceriu limpede ca lacrima.

Aruncc cartea de științe naturale pe care o frunzări-sem multă vreme și mă duc în grădină să mă culc în iarba moale.

Pomii roditori sunt înfloriți cu toții: o vedenie din raiul lui Dumnezeu ce te răpește în extaz. Ori unde te uiți numai flori și flori, buchete urieșe de flori albe ca visurile dalbe.

Și flori au răsărit eată și în câmpul acesta cu iarba înaltă, din adâncurile pământului ca la o tainică chiemare, pentruca să învrâsteze mândrul covor verde haina încântătoare a mamei Gea, cu cele mai variate și gingașe culori: desfătare ochilor, dându-ne iluzia veșnicei tinereți a bătrânei mame ce ne nutrește pe toți.

Dar' cu flori e zmăltat până și aerul. Flori înaripate zboară scânteietoare zumzâind vesele, și scaldându-se în razele soarelui. Se resfață cu florile surioarele lor de pe pământ, le sug nectarul dulce, din corole, și se hrănesc cu aurul polenului lor.

Sunt înfrățite aevea cu florile pământului micile înaripate. Acelea doară gingașe și plăpânde cum sunt, parcă n'ar fi luncă, n'ar fi lut; par'c'ar fi ființe eterice și ele, ca micile imenoptere și fluturii ce le cercetează cu drag.

Stau și privesc și mă minunez, și privesc earăși ne încetat făr' de a mă sătura, și dela o vreme îmi trag pe seamă, că mintea-mi zboară și ea dusă pe aripile ușoare ale gândurilor spre câmpul înflorit al legilor minunate ale firii. Da! Despre acestea cetisem în vremea din urmă în cartea pe care o azvârlisem obosit din mâini.

Ceti-sem despre dicogamia din regnul vegetal, despre plantele zoidiofile, plantele, va să zică, în cari ducerea polenului dela floare la floare se întâmplă prin opera micelor insecte, și cetisem totodată ce măeastră e natura pentru a atrage pe acești oaspeți așa de indispensabili propagării plantelor. Cum le înlănțue simțurile prin culori fermecătoare, par-

ed. 2—3 (Trier 1906) 430—1: Die Katharer. — Dr. Nik. Pfeiffer, Die ungarische Dominikanerordensprovinz (Zürich 1913) 50—55. — P. Rousselot et J. Huby, Le christianisme du moyen âge, în Joseph Huby, Christus (Paris 1916) 1140—3. — Restul bibliografiei privitoare la catari se află la autorii citați aici.

fume îmbătătoare, cum le prepară hrană aleasă, nectar gustos și se folosește de zeci și sute de alte mijloace pentru a se putea feconda florile, a asigura existența plantelor, fără de cari ar peri și omul și dobitoacele.

Readucându-mi deci memoria în mod viu tot ce cetisem relativ la acestea, mă simții îndemnat să mă scol și să verific mai deaproape în lumea minusculă legile povestite cu măestrit graiu de italianul Federico Delpino¹⁾, marele-botanist-biolog. Avui astfel plăcerea rară de a constata în acea zi și eu la tot pasul spusele marelui învățat. Experiența însă o repetai și 'n zilele următoare și mă aleasei cu o întipărire adâncă în suflet a viziunii unui colț fermecat al legilor naturii, și admirația mea față de firea lui Dumnezeu luă un avânt mai mare.

Îngăduie-mi, iubite cetitoriule, ca fidel obiceiului meu, să-ți expun și ție aceste legi. Știu că datorința celor ce știu mâinii condeii este să-și împărtășească cunoștințele și altora.

*

Oricine vede într'un câmp înflorit, într'o livadă oarecare în floare, graba și lăcomia cu care micile insecte înaripate caută nectarul și poleul, și concurența ceși fac zburând repede din floare în floare, cercând să deslege problema de a strânge și 'nghiți o cantitate cât mai mare de hrană în timpul cel mai scurt cu putință, își dă seamă numai decât cât de bine a făcut autorul naturii când lor le-a încredințat în cea mai mare parte transportarea polenului necesar la fecondarea florilor, — dar' își dă seamă mai ales de faptul, că insectele n'ar putea desvolta această activitate febrilă, dacă florile n'ar fi *colorate deosebi*, ci ar avea și ele culoarea fundamentală verde a ierbii, a frunzelor vegetale. Își dă seamă că 'n alte condiții ele n'ar isprăvi nici a douăzecia parte din munca ce o îndeplinesc, și că cea mai mare parte a vremii ar trebui s'o piardă în căutarea florilor și a organelor ce conțin poleul și nectarul.

Nu'i destul! Omul trebuie să se mire de altă parte și de concurența ceși fac florile înseși pentru a atrage insectele și a fi preferite din partea acelorora. Intocmire cu adevărat providențială este aci. Să presupunem numai, că toate florile unui câmp sau a unei păduri ar avea aproape aceleași forme

¹⁾ Pagine di biologia vegetale, Antologia Delpiniana, casa Editrice Sozogno, Milano 1919.

și dimensiuni, ar fi uniform colorate, în roșu sau galben, și ar reflecta toate o egală cantitate de lumină. Cât nu s'ar împedica prin asta staurogamia?¹⁾ Orice insectă ar trece indiferent dela florile unei specii la acelea a unei alte specii, prin ce s'ar naște o mare confuzie și am avea risipire de polen. Deci a fost avantajios pentru orice specii de plante să producă flori deosebite în culori și 'n dimensiunile și formele organelor florale, de florile speciilor vecine. De fapt observând în orice epocă a anului un câmp format spontan, se va putea constata, că alături de specii cu flori galbene se dezvoltă specii cu flori albe, roza, viorii, albastre. Culorile, într'adevăr, au mare importanță biologică pentru propagarea speciei. Ele prin acțiunea lor estetică eserciază mare influență asupra micilor înaripate, ca de altfel și asupra omului. Minusculele ființe arată mare deosebire în a percepția culorilor, preferind pe unele, simțindu-se respinse de altele printr'o deosebită idiosincrasie.

Culorile deci sunt un feliu de reclamă, o firmă, un steag, care atrage atenția micilor vizitatori și i farmecă cași sirenele cândva pe neprecauții călători. Intocmirea admirabilă a culorilor se manifestă așadară în faptul, că florile au o culoare deosebită de culorile fundamentale ale ambientului: verdele livezilor, surul câmpurilor, verdele frunzișului arborilor, prin ce atrage încă de departe privirile micilor insecte; că le variază dela o specie la altă specie ce trăește aproape sau lângă cea dintâiu, înlesnind astfel mult instinctul insectei (albina) de a vizita în fiecare excursie totdeauna aceeași specie de flori, îndrumându-le cu atâta cruțare de timp și imens folos al staurogamiei dela florile unui individ la alt individ aparținător aceleiași specii; că aceleași culori servă în cazuri speciale de cale oaspeților aleși spre a găsi nectarul ascuns în sânul florilor; că depărtează sau atrag anume specii nefolositoare sau în mod deosebit folositoare realizării staurogamiei florilor.

Funcțiunea de a fascina prin culori ochii vizitatorilor e rezervată de cele mai multe ori corolei florilor, dar' poate fi rezervată și foilor ce stau mai aproape de inflorescență ca în *Poinsethia pulcherima*, sau bracteelor, ca în numeroși repre-

¹⁾ Staurogamie, sau dicogamie, este fecundarea unui individ prin polenul altui individ de aceeași specie (fecundare încrucișată).

zentați ai familiei Bromeliaceelor, Protaceelor, sau caliciului în locul corolei puțin dezvoltate sau neexistente poate fi rezervată în fine staminilor ca în Mimosee și Mirtacee, în sfârșit organului nectarofor, perilor corolei, conectivelor anterelor, sau chiar și anumitor flori ale inflorescenței ca la *Centaurea*, *Helianthus*, *Muscari comosum*, *Dancus carota*.

Încă o reflexie. Dacă culorile au menirea de a atrage privirile micilor oaspeți, nu'i mirare, că ele prezintă o variație așa de mare. Delpino deosebește patru clase: culori comune, culori splendide orbitoare, culori metalice, și culori livide, (toate acestea, firește, cu nuanțe sute și sute), și face constatarea interesantă, scoborîndu-se la detalii, ca 'ntr'un câmp — mai ales când arde soarele — puterea cea mai mare o are culoarea albă (fiind ea un amestec din toate culorile), exercitându-și influența la depărtări mai mari; acestea îi urmează în serie culoarea galbenă, apoi cea roșie, culoarea purpurie, culoarea viorie, și 'n fine cea azură, aceste trei din urmă spălătându-se mult la distanțe mai mari din cauza azurului atmosferei — mai ales culoarea azură¹⁾, cum e de sine înțeles. Gradația puterii culorilor însă este alta într'un lan de cereale în floare, într'un teren gol de culoare cenușie sau gălbuie. Aci domină culorile roșii, apoi cele de purpură, viorii, azure, puțin ieșind în relief culorile albe și galbene. Tot Delpino face mai apoi constatarea interesantă, că florile de câmp galbene în general întrec speciile cu flori albe, ridicându-și mai tare fuscul și întinzindu-și dimensiunile florilor, a inflorescenței. Astfel deci se verifică fenomenul curios, că privind un câmp din înălțimea unui turn florile ce ies mai mult la iveală sunt cele albe, pe când privindu-l dela înălțimea statului de om speciile galbene ni sunt mai vădite. De sigur toate acestea contribuie mult la finalitatea din natură.

Nu mai puțin interesantă este la urmă împrejurarea, că anume flori își schimbă succesiv culorile. Pildă avem în specia *Ribes aureum* și la *Caragana arborescens*. La început petalele au o culoare vie galbenă. Când vizita deasă a insectelor le-a luat tot polenul și nectarul, petalele iau o culoare vie roșie-portocalie foarte bine reliefată. Astfel imenopterele

¹⁾ Culoarea azură a florilor nu poate fi bine reliefată pe fondul verde al câmpurilor, fiind însuși culoarea verde un amestec de galben și azur.

pot neglija, precum și fac, florile roșii, rezervând vizita numai celor galbene. Eată deci și variația de culori în plantele ce și schimbă fața este în corelație cauzală cu insectele arătându-le când pot și trebuie să le cerceteze cu rod, cu folos.

*

O funcțiune biologică importantă exercită mirosul, parfumul florilor, cum a recunoscut-o deja C. C. Sprengel încă la a. 1793. Dovadă ne 'ndoioasă, că există o corelațiune între acesta și sistemul nervos alor anume animale este, zice Del-pino, împrejurarea, că plantele aveau anemofile¹⁾ sunt lipsite de miros special, sau dacă au uneoria, este același ce'l găsim în frunze sau alte organe de vegetațiune; este mirosul comun firisoarelor de polen îngrămădite în mare cantitate, oricărei specii ar aparține.

Mirosul exercită o influință mai mare asupra micilor insecte melitofile²⁾, asupra muștelor și fluturilor, decât chiar culorile înseși. Chiar și omului cum nu'i plac bună oară mâncările aromate, poamele parfumate, sau mirosurile suave ale florilor. Cum nu va stăpâni deci mirosul micile insecte cu simț olfactiv mult mai dezvoltat ca la om? Este știut doară cum înlănțue pe micile insecte prin mirosul lor puternic florile cantarofile: *Magnolia grandiflora*, *Victoria regia*, *Nuphar luteum*; cum sunt atrase de mirosul tare al florilor cetoriile, glafirii; cum anume muște de cadavre sau coleoptere ce trăesc pe cadavre sunt atrase de mirosul de cadavru sau fecal alor anume plante, și cum fecundarea alor anume flori nocturne se poate realiza prin mijlocirea fluturilor de noapte numai pentru mirosul puternic ce-l ezală aproape toate florile sfingofile³⁾. Nu vorbesc de albine cari simt mirosul mierii la mari distanțe, și o poate experia așa de ușor orișicine. De sigur, mai ales mirosul plantelor face, ca insectele să viziteze în anume zi în continuu aceleași specii de plante, existând bagseamă o anume simpatie ne 'nvinsă între anume mirosuri și anume insecte. Este știut de asemenea câtă scârbă și greață nu produce mirosul micidial, infect alor anume specii de *Aristolochia*, *Stapelia*, Aroidee, și că el este fatal pentru multe mici ființe zburătoare.

¹⁾ Transportarea polenului o face vântul.

²⁾ Iubitoare de miere.

³⁾ Fluturi crepusculari și de noapte.

Așadară mirosul acționează, după cum bine reflectă Del-pino, în trei feluri: sau în mod *apatic*, atrăgând de departe oaspeții, sau în mod *simpatic*, când se recomandă în mod deosebit anumitor oaspeți cași când le-ar face într'adins curte, și i-ar invita să-și repete vizitele, sau *antipatic*, escludând sau îndepărtând animale mai puțin potrivite de a realiza staurogamia, mai puțin active.

Acest autor deosebește nu mai puțin de 45 specii de mirosuri de flori, grupându-le în cinci clase. În clasa întâiu a mirosurilor *suave*, deosebește șeptesprezece specii; în clasa *aromatelor*, cinci; în a *carpologicelor*, patru; în a celor *greu mirositoare*, treisprezece; și șase în clasa celor *grețoase*. — Florile micromiofile¹⁾ și sapromiofile²⁾ au mirosuri mefitice (puturoase), cadaverice; florile sfingofile au miros suav; cele cantarofile miros greu, ear' cele ornitofile³⁾ de obicei nici un miros, având în schimb o varietate și pompă extraordinară de culori.

Cu adevărat, că natura în privința multelor oleiuri și esențe parfumate ce se ascund în fibrele plantelor, în flori, întrece cu mult orice artă omenească, orice parfumerie ce a strâns esențe multe și variate din larga lume. E vrednică de admirație arta creatorului, care cu atâta lux și risipă a știut să verse balsam și să picure arome în locuința aceasta pământeană, făcându-o plăcută nu numai nouă oamenilor, ci și ființelor inferioare ce se desfătează în dânsa.

*

Natura nu face lucrurile pe jumătate. Dacă atrage insectele spre flori prin culoarea și mirosul acestora, ea le oferă chiar în sânul florilor, sau arareori în nemijlocita vecinătate acestora ceva mai substanțial, o hrană mai aleasă: polen și miere (nectar). Polenul servă ca mâncare, nectarul ca beură. Substanțele acestea două înfățișează idealul hranei, înfățișează tot ce-i mai excelent, mai sănătos, mai complet în fapt de alimentație. — Nectarul constând aproape exclusiv din hidrate de carbon în forma cea mai solubilă și mai digerabilă este hrana cea mai potrivită pentru organul respirator. — Polenul apoi sau mai bine zis protoplasma polinică, foarte foarte bo-

¹⁾ Cercetate de musculițe.

²⁾ Cercetate de muști și scărăbuși necrofili.

³⁾ Cercetate de păsărele.

gată în substanțe albuminoide, în săruri, mai ales în fosfate, reprezintă hrana cea mai desăvârșită pentru sistemul nervos și muscular. Deci florile pregătesc oaspeților lor, ca cele mai bune gospodine, hrana și beutura cea mai desăvârșită cu putință.

Dar aceea ce ne miră mai mult este, că nectarul e produs în flori de unul sau mai multe organe; nu numai ci că preparat odată e păstrat în unul sau mai multe mici rezervoare, alții de formele cele mai variate: pocal, buzunar, linguriță, săculeț, tubușor etc., cu cari sunt în legătură găuri sau mici canale, pentruca insectele să poată ajunge la nectar cu aparatul lor sugător; rezervoare repet, cari sunt la câteva specii acoperite și de anume capacuri pentru a păstra mierea mai bine, și mai apoi, că florile sunt provăzute uneoria chiar și cu anume căi (spre pil la lois) și anume semne sau pete ce variază în număr și figură, pentru ca să arete insectelor drumul spre nectarul delicios. Ca ilustrare pentru ansamblul acestora sau a unei părți a celor spuse serve florile: *Tropaeolum majus*, *Symphytum*, *Acanthus*, *Iris*, *Veronica* etc. Și pentru ca să nu poată străbate la nectar orice oaspe nepoftit organul nectarofor este apărat de anume inele, peri, păslă, umflături, de lungimea mai mare sau mai mică a tuburilor melifere, în fundul cărora se ascunde mierea, de lărgimea sau îngustimea sau închiderea, fie și ermetică, a tuburilor sau a rezervorului de nectar, obdus, ca la *Aconytum*, până și de un al doilea învăliș, ca să nu le poată perfora păreții, oaspeții ce nu pot ajunge la nectar pe calea obișnuită.

Și parcă nu s'ar mulțumi numai cu hrana de mai sus, multe plante oferă oaspeților bineveniți și altă hrană: țesuturi carnoase, crește, papule, papile, celule, limfă din țesuturi, protuăerante, nucleii ovulari, stamini, antere, petale ce se pot suge sau mânca și ele, și caliciuri îngroșate comestibile.

Totuș hrana cea mai simpatică rămâne nectarul. Dovadă că o caută cu nesaș coleopterele,¹⁾ diptele,²⁾ nevrotterele,³⁾ emitterele,⁴⁾ imenopterele,⁵⁾ lepidopterele,⁶⁾ ba și paserile și

1) Insecte ce au 2 elitre și 2 aripi membranoase.

2) Muște, țînțari.

3) Leul furnicilor etc.

4) Păduchi de lemn etc.

x 5) Albine, viespi, furnici etc.

6) Fluturi.

multe mamifere și până și omul. Iar în rândul al doilea numai vine polenul pe care-l caută albinele, unele viespi, unele diptere, și în sfârșit unele coleoptere. Să ne mai mirăm deci, că insectele iubesc florile așa de mult, și că le fac în schimb bucuros orice serviciu, îngrijindu-se la rândul său în feliul lor de existența florilor (furnici) de perpetuarea florilor transportând polenul?¹⁾

*

Ar mai fi nevoie de altceva. iubiți cetitori, pentruca legătura între flori și insecte, — legătură pe care o bănuiau și a priori prin faptul, că sexurile la foarte multe plante sunt despărțite în spațiu (plantele divice, monoice) și în timp (plantele proterandre²⁾ și proterogine³⁾), și că la plantele ermafrodite spre pl. ercogame, este foarte adeseori absolut împiedecată fecondarea omoclină⁴⁾ prin însăși așezarea organelor — ar mai fi nevoie, repet, de altceva, ca legătura între plante și insecte să fie strânsă și nedespărțită? Mintea noastră poate că s'ar împăca cu atâta, dar natura nu. Ea vrea să-și obțină scopurile cu tot prețul, și le și obține în mod inexorabil. Ca să atragă insectele spre flori se folosește de toate meșteșugurile. Ar fi prea lung și obositor să le înșir chiar pe toate. Mulțumiți-vă numai cu unele. Nu pot reproduce doară pe Delpino de deaîntregul. Spicuesc numai din opera lui

Iată înainte de toate *eliotropismul* și *fototropismul* florilor, împrejurare ce face, ca ele să reflecte mai multă lumină, să fie deci mai vizibile, și dela distanțe mai mari, și să se stringă în corola lor, ca într'un focar, mai multă căldură, atât de prielnică mai ales albinelor iuritoare de căldură.

¹⁾ Polenul ce s'a deslipit de plantă în atâtea feluri minunate, prin frecarea organelor polimifere de trupșorul insectei, prin ploae de polen pe spatetele acestora din vasele polinilege, prin repezirea violentă și lovirea organelor polinifere de trupul insectelor, etc. se lipește de trupul oaspeților prin mici ținte și spini ce se observă pe granulele polenului (Malvacee), prin o anume unsoare, cleiu, vâsc ale anterelor (labiate etc.), și se deslipește în mod nu mai puțin minunat de pe trupul insectei așezându-se pe stigme prin frecarea stigmelor de trupul insectei, prin lovirea violentă a stigmei de regiunea plină cu polen a trupului insectei, prin smulgerea chiar a polenului (Vandee, Asclepiadee) sau prin radere cu anume lamele (Acantacee. Zingiberacee).

²⁾ Flori în cari organele masculine maturează înaintea celor feminine.

³⁾ Flori în cari organele feminine maturează înaintea celor masculine.

⁴⁾ Autofecundare.

Iată aceleași flori manevrând, făcând oareșicare circumvoluțiune, sucindu-și și învărtindu-și fie pedunculul, mai adeseori ovarul, tocmai în epoca înfloririi, ca la orchidee, spre a se face mai arătate, și după împlinirea fecundării resucindu-se amândouă, întorcându-se, va să zică, iarăși la starea normală. Fenomene ca acestea observă Delpino la multe specii, la Lobeliacee, la Peristrophe speciosa din familia Acantaceelor; la multe specii de Globba, la Hedychium coccineum etc.

Spre a înlesni aceleași vizite iată mai apoi, că tot florile oferă un punct de razim picioarelor insectelor ca să nu lungească cum se oferă bunăoară un scaun oaspeților de nou sosiți. Labiatele, Acontaceele, Scrofulariaceele, au buze largi în cari se așează cu tihnă albinele, altele au frânghii, de cari se acată micii oaspeți așa de buni echilibristii, altele peri, filamente, antere în mod diferit modificate, sau organe caulinare și altele de acestea.

Mai mult! Unele flori pregătesc insectelor, (musculițelor, muștelor carnivore și coleopteleror) anume *închisori* vremelnice (Arum maculatum, Aristolochia grandiflora, Cyripedium calceolus. Coryanthes macrantha) după mărimea și numărul prizonierilor, cari au să fecondeze floarea, sau *adăpost*, din care însă să poată ieși când le place (Aspidistra elatior, Arisarum vulgare, Raflesia, Victoria regia, Ligustrum vulgare, Ficus), sau alte aparate tubuloase (Datura, Fuchsia) aparate microstome (Tropaeolumatricolor), și alte multe, toate pentru comoditatea melitofilelor, și ușurarea slujbei lor, pe cari nu mă mai întind să le înșir amănunțit. Aș depăși cadrele scopului ce mi-am propus, și cetitoriul curios poate să le afle ușor în cărțile de specialitate. Delpino deosebește treisprezece clase de aparate de acestea cu o mulțime de tipuri în fiecare clasă. Să mai zică deci cineva, că natura din jurul nostru nu-i plină de interes, când la tot pasul dăm de atâtea minunății.

Eu unul mă mir că pot exista oameni atât de mărginiți sau timpiți, cari să nu nutrească nici un interes față de lucrurile ce-i încunjoară. Sunt după părerea mea mai pe jos decât vitele, căci cel puțin acestea n'au minte, n'au judecată, pe când omul, har Domnului, e zidit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, și trebuie să sconteze legile ce stăpânesc suverane în jurul său.

Pentru ceice s'ar simți ispitiți să suridă ironic, că un preot se poate ocupa cu niște fleacuri cum sunt florile, cum e lumea lor minusculă, reproduc cuvintele unui preot (Ghiehrs) în cartea sa despre jertfa liturghiei (edit. 6, pag. 220): „Florile sunt ființele cele mai frumoase pe cari le produce ceriul cu soare și pământul verde. Florile ocupă un loc special în creațiunea lui Dumnezeu: ele sunt pe pământ, ceea-ce-s stelele pe bolta ceriului — urme încă neșterse a unei lumi superioare de paradis, lovite mai puțin de blăstămii păcatului. În pompa lor de culori, în parfumul lor sunt manifestări a frumșetii și bunătății lui Dumnezău, semne a grației sale suverane, icoane a ideilor sale bătrâne, credincioase. (Is. 25, 1). Prin mica lor făptură, prin trupul lor delicat, grațios și culoarea lor delicată, florile posedă o anume grație prin care farmecă în mod plăcut simțurile și inima, nu fără ca totodată să ne emoționeze mai adânc. Din putregaiul pământului și din apa necolorată, trupul acestor ființe strălucitoare în culori e plăzmuț în mod minunat din partea luminei. Avea că florile, acești crini ai câmpului ce nu torc și nu țes și-s îmbrăcate totuș așa de frumos — lasă să vedem și acum în nevinovata lor candoare, că-s plăsmuite de mâinile acelu Ziditor, care o alcătuiise cândva raiul, din care ne-au rămas ele ca niște semne de aducere aminte“.

Dela 12—2.

O oră de cateheză.

— Azi n'avem religie!... nu putem avea religie! —, toate salele de învățământ sunt încuiate! strigau 33 de guri drăguțe alor 33 elevi din classa I a și b dela liceul: „Timoteiu Cipariu“ din Ibașfalău.

Era o gălăgie veselă. Servitorii încuiară salele din ne-precauțiune și s'au fost dus acasă.

— Și vouă vă pare bine că n'aveți religie? întreb eu ieșind din sala de conferințe?... Imi pare rău băieți că voi numai din cauza că s'au încuiat salele de învățământ, veniți și declarați că n'aveți religie.

Mi se pare că numai ieri te-am întrebat pe tine Pora, că: De ce religione te ții tu? și mi-ai fost raspuns: Eu mă

șin de religiunea creștină-catolică. Așa de tare te-ai schimbat de ieri? Azi zici că n'ai religie? Ieri aveai!

Au amuțit cu toții. Apoi Pora răspunde șiret: — Cum se n'avem religie?! — Noi avem religie numai nu putem ținea ora de religie.

— Da, așa e mai corect spus. — Dar oare se nu aflăm noi vre-un mijloc de a ținea ora? le zic eu celor potoliți acum.

— E deschis la sala de desen, spune o fetiță carea și ea ca particulară, cercetează regulat orele.

— Așa dar' mergem în sala de desen.

Ajunși acolo rostim „Tatăl nostru“, apoi elevii deschid catechismul.

Pe pereții salei de desen sunt atârinate icoane de toată frumsețea, reprezentând unele paisage întinse, altele fotografii de bărbați mari, altele tablouri rămase de pictorul Smigelschi, iară în stânga dela catedra profesorului două chipuri îmi atrag atenția.

Elevii așteaptă cu nerăbdare să începem; eu rămân cu ochii pironiți pe celea două tablouri. Toți observă unde privesc eu. E liniște perfectă, privesc și ei tot acolo.

Un tablou alui Feszty reprezintă înmormântarea Domnului Hristos.

Un cer tulbure, în lumină roșiatică. Bate vântul, căci vârfulile arborilor se îndoie. Patru bărbați duc trupul fiului Mariei — pe umerii lor — pe un drum stâncos. Dealul Golgota rămâne în urmă acoperit de nori cenușii. Pe urma mortului patru femei.

Una-i Preacurata susținută în calea durerii ei de două femei și rămasă cu doi pași îndărăptul Mariei din Magdala, carea în imediata apropiere a capului mortului își sfârtică hainele de pe sân și pășește înfrântă cu ochii pironiți spre sfânta comoară dusă de cei patru. Sunt tulburi acești ochi, aproape sticloși; apoi Iosif din Arimatea și jidovii.

Fața lui Hristos se confundă cu reflexiile unui cer mhorit și alătura pe lângă Iosif din Arimatea un jidov bătrân duce vasul de lut..

— Știți voi ce reprezintă icoana aceea băieți?

— Înmormântarea Domnului Hristos — răspund elevii în cor.

— Vă place?

— E foarte frumoasă!

— Care-i mama?

33 de mâni o arată.

— Trebuie că a fost o păcătoasă. Dumnezeu pedepsește păcatul... I-a luat fiul!.. —

Un murmur surd răsună prin sală.

— A fost păcătoasă?

— Nu, răspund cei 33, n'a fost păcătoasă de fel...

— Și totuș — Ea suferă. De ce suferă?

— Pentru păcatele noastre, spune Pora cel sprinten.

— Așa-i!.. pentru păcatele noastre!

— Spune Vișa, cine a fost în lume scutit chiar și de păcatul original?

— Maica Preacurata... cea din icoană.

— Și... încă cine?

— Și încă.. nime.

— Dară Domnul Hristos?

— Domnul Hristos a fost și este și va fi: Dumnezeu.

— Așa-i. E bine de tot.

— Și acum priviți bine la chip. Cine merge în imediata apropiere a mortului?... Vedeți se vă spun eu:

E o femeie care își sfârtică hainele de durere. Asta-i păcătoasă. Aceasta femeie, iubiți copii reprezintă lumea — pocăită. Lumea pentru care a murit El.. scumpul nostru Isus; lumea pentru carea s'a sfâșiat inima Mamei Lui sfinte; lumea păcătoasă dar penitentă.

— Cât e de frumoasă! — exclamă o elevă.

— Că lumea! Dumnezeu a făcut frumoasă lumea. Tot ce a făcut Dumnezeu și ce face e bun și frumos.

— Dar Preacurata nu e frumoasă?

— Și Ea e frumoasă!.. răspunde iarăș o elevă dar...

— Dar'?

Aci eleva nu mai putea argumenta. — După dară tu nu mai poți adauge nici un cuvânt. Ești prea mică ca se poți tu, sau voi toți înțelege. Se vă spun eu.

— Și Preacurata e frumoasă, dară frumseția Ei nu e din lumea aceasta. Ea e așa de frumoasă cât nu este n'a fost și nu va fi pictor pe pământ care se poată pune pe pânză frumseța Ei. E frumos soarele, dară cine-l poate pune pe pânză așa cât e de frumos? Nimenea... și acela e numai soare... nu Preacurata!

— Frumseța Preacuratei n'o poate ajunge arta omenească, ci neputincioasă în fața acelei splendori de mamă alui Dum-

nezeu, nici nu se trudește nimenea să o pună pe pânză, așa cum sufletul în extaz câte odată și-o — poate numai palid închipui.

— Femeia pocăită însă, se poate reda așa cum e. E numai o femeie — dară maica Preacurată n'a fost numai femeie, Ea a fost mama lui Dumnezeu!..

... Elevii își uită de catechism, cască cu toții nește ochi mari — nevinovați și ascultă. —

— Dară pe Isus vedeți-l?... El e mort. Câte suferințe, câte dureri crâncene a trebuit se suferă până a ajuns în statul acesta?! — Când și-a dat sufletul, s'au cutremurat temeliiile pământului, s'a înroșit de fulgere cerul, — înfiorată toată firea părea că își dă și ea sufletul.

Dară ce gândiți? Ce va fi fost atunci în raiu?! Până și prin paradizul fericirilor va fi trecut un fior de durere — căci Domnul lui, Dumnezeu murea pironit pe lemn.

— Văzut-ați voi la răscrucile drumurilor cruci împlântate în pământ și pe ele tinichea — pleu — și pe tinichea zugrăvit un chip de om, care în spazmurile durerilor supraomenești își dă sufletul? văzut-ați?

— Da, am văzut...

— Și v'ați gândit voi mai adânc asupra lucrului? vedeți cel ce murea răstignit — murea pentru voi, pentru mine, pentru toată lumea și din culmea crucii pe carea și-a dat sufletul striga: „Iartă-le lor Doamne că nu știu ce fac!”

Cât ne iubește pe noi de mult Domnul nostru Isus! și în schimb cu câtă iubire și adorare îi suntem noi datori!

Copii! ascultați bine ce vă spun în minutul acesta, ca se știți un lucru că omul *poate* iubi mai bine pe Dumnezeu, când se gândește la a doua persoană din Dumnezeire adecă la Hristos.

— Sufletul nostru care are lăcaș un trup, e mai aplicat a iubi un Dumnezeu, care luând trup omenesc, s'a preumblat prin lume, printre oameni, s'a născut ca noi, a fost copil ca voi, a plâns ca noi, a lăcrămat ca noi, a fost vesel ca noi, a flămânzit și însătoșat ca noi și a murit ca noi.

— Un astfel de Dumnezeu e mai aproape de sufletul și de trupul nostru, căci îl putem înțelege mai ușor.

— Un astfel de Dumnezeu e al nostru întreg cu veselia lui, cu copilăria lui, cu lacrimile lui, cu patimirile lui, cu cari se pot asemăna veselia, copilăria, lacrimile și patimirile noastre-

— Mulți din părinții voștri au fost în războiu. Întrebați-i, dacă mergeți acasă, cea ce vă voi spune eu și veți vedea că am drept.

Ei în timpul războiului au călătorit prin țări străine, prin ținuturi, unde oamenii gândeau altfel decât ei și de cât noi; aveau alt mod de viață, vorbeau altă limbă. Dară nu numai oamenii, ci chiar și natura părea altfel.

Altcum erau arborii, alte plânti, alt cer și alt pământ. — Și între astfel de împrejurări aflându-se vor fi gândit adeseori: „Ce străini suntem noi aicea, cât de deosebit e totul decum e la noi!“

Inse când gândeau aceasta, — mergând pe drumuri, iată că pe o colină apare o cruce, pe ea tinichea pe tinichea chip de om ce-și dă sufletul în spazmurile durerii...

Părinții voștri vor fi văzut crucea, își vor fi iuțit pașul, ca se ajungă mai curund la un semn, la un obiect — care e întocmai ca la ei acasă; care nu se deosebește nimic de crucile noastre. Acelaș Hristos ce moare pretutindenea și pentru toți...

... Și vor fi îngenunchiat, căci plini de recunoștință către Dumnezeu vor fi aflat că El Hristos cel scump, pretutindenea îi urmărește... e cu ei.

Și vor fi sărutat acea tinichea vâpsită, cu multă căldură și vor fi simțit un fior de supremă fericire, trecându-le prin trupul lor istovit de lupte, căci vor fi speriat, că nu-s singuri nici odată; că Isus cel bun, cel milostiv, cel scump e cu ei — tovarăș de călătorie și le ajută.

Vedeți copii, acest Isus, bun și scump nouă tuturor e purtat acoloa pe chipul acesta la mormânt.

Fericit muritorul care poate vărsa o lacrimă curată când privește acest chip; adâncindu-se cu gândul în trecutul acela sfânt ce l'a trăit Isus pe pământ.

*

Dară priviți bine, lângă tabloul ce reprezintă înmormântarea Domnului, mai este un altul. — Il vedeți? — Da, îl vedem, e maica Preacurată, răzâmată pe genunchii Domnului Hristos care e întins pe catafalc. — Lângă catafalc, o cunună de spini.

— Așa e. Priviți aci chipul preasfânt alui Hristos. El odihnește... pentru prima oară după 3 ani de oboseală istovitoare și de suferințe ce nu se pot descrie. Vedeți ce chip

senin are El — și ca mort, — deși înfăpăturile spinilor i-se cunosc pe sfântul creștet. Acesta e semnul că cel ce și-a dat viața, a știut că pentru ce și-o dă și a fost preafericit că a putut aduce jertfa nemărginită ce o a adus.

Plecați-vă cu sufletele voastre tinere, închinați-vă acestui chip — adorați pe care-l reprezintă și când veți fi în stare se meditați profund asupra morții Lui, spălați cu lacrimi scumpe și sfinte pomenirea. Căci se știți băeți, că nu curge lacrimă din ochi mai curată, mai sfântă și mai producătoare de fericire, ca lacrima de milă produsă din iubirea caldă ce o nutrim în inimile și sufletele noastre lui Hristos și Preacuratei.

O! ce ființe scumpe amândouă! Pe chipul acesta încă sunt numai amândoi. Numai Hristos mort și Maria mama Lui îngenunchiată lângă catafalc și cu capul răzâmată de genunchii fiului său... iară lângă ei jos: cununa de spini.

Părăsiți de toți.

Dumnezeu-Tatăl l-a lăsat... Oamenii lau omorât... nu i-a rămas decât.. mama.

Mama carea nu-l părăsește nici acum.

Grijiți copiii! că și voi aveți o mamă! — V'ați dat voi seama, cât vă iubește pe voi mama voastră? Dacă nu v'ați gândit la aceasta până acum, gândiți-vă de aci înainte, când vedeți pe mama lui Dumnezeu îngenunchiată lângă raclele sfinte a mucenicului său fiu!

Priviți bine cufn își razimă resignată capul de genunchii lui, vedeți ochii ei închiși, ochii ei mai curați ca ceriul ce ne acopere, acei ochi cari priveau pe Isus când era mic — mic, — mai mic ca voi, când îl ducea în Egipt ca să-i scape viața. Ochii Ei cari odihneau odată dulce pe fața Celui mai sfânt, mai drăguț și mai frumos copil ce la sărutat soarele.

Acum sunt închiși acești ochi de mamă. În fundul lor i-a închis chipul lui de atunci... Azi nu mai are fiu... e mort... l'a omorât... păcatul.

Dintre toate uneltele cu cari a fost chinuit nu i-a rămas decât cununa de spini.

Cununa de spini pe care și-a fost profețit-o Isus încă de când era copil.

O legendă pe care am cetit'o de mult spune că „Isus Hristos, când era copil, așa ca voi, avea o grădină pe carea o îngrija însuși.

Cultiva tot felul de flori în ea, dar mai vârtos iubea El crinii albi și trandafirii roșii. Sara și dimineața își uda florile și aștepta cu dor să se desvoalte și la timpul său să se bucure de ele făcându-și o cunună din trandafiri și crini.

Florile începuseră întâiu a muguri, — apoi a se desvolta în toată splendoarea lor.

Domnul Hristos care nu avea inimă îngustă și egoistă și deci n'ar fi fost fericit dacă numai singur s'ar fi bucurat de frumseța și de mirosul florilor sale, când erau mai frumoase a invitat cete de copii, cari se vină, să se bucure și ei de atâta frumseță.

Dară copiii veniți nu se bucurară numai de mirosul florilor, ci ei le-au rupt pe toate.

Pruncul Isus privea la ei cum rup florile.

— O! ce păcat au zis pe urmă copiii. Tu voiai să-ți faci o cunună din crini și trandafiri și noi ți-le-am luat toate. Vezi nu ți-a mai rămas nici o floare.

— Voi ați uitat că mi-a rămas și mie ceva... ghimpii... spuse pruncul Isus.

Atunci copiii se adunară în grup și din micile crenguțe adunate — i-au făcut o cunună.

Aceasta au pus-o pe capul micuțului Isus. — Nici o floare nu era în cununa ce-i împodobește fruntea lui curată de copil, .. numai ici-colea străluceau dintre frunze și ghimp stropi de sânge roșiu; — căci ghimpii ascuțiți au pătruns în fruntea albă și în capul nevinovat al Mântuitorului.

Așa e povestea Lui. — Nouă, oamenilor El ni-a dat cununile de flori — iar spinii... numai spinii i-au rămas Lui, — lui Isus. Noi i-am făcut și-i facem și azi încă din acești spini cunună Lui.

O! ce jalnic!

Doresc se vă însemnați bine că toți oamenii, de câte ori facem vre-un păcat de moarte de atâtea ori adaugem și noi ori un spine în cunună, ori o rană, care contribuie la moartea lui Isus; — ori un piron care-i intră adânc în mâinile lui sfinte, ori o batjocură amară, pentru Acela care ne iubește așa de mult cum eu nu pot spune.

Dacă mințim... punem un spine în cununa lui Isus; dacă furăm ceva îl lovim cu palma peste față; dacă înjurăm 'L împungem cu lancea în coastă; dacă nu ascultăm de părinți și mai mari, 'L lovim cu trestia preste cap. Și așa de câte

ori păcătuiam adaugem și noi o durere la durerile nemărginit de multe cauzate lui Hristos prin păcat.

...Și atunci mama, pe care o vedeți în chip îngenunchiată... tresare dureros. Intinde mâna se oprească pe cel ce lovește (pe cel ce păcătuește) și-o doare și i-se înmulțește și suferința Ei.

Așa cum o vedeți îngenunchiată și pe El mort... ce socotiți?... sunt oare vrednici Ei ca se le mai potențăm, — să le mai înmulțim și noi durerea prin păcatele noastre? Nu le ajunge lor suferința?! — ce credeți?! —

Nu, nu vom mai păcătui, că-i cumplit lucru se amărăști astfel de ființe! Așa-i copiii?!

— Dară băieții nu răspund... În fiecare ochiu lucea o lacrimă... curată... sfântă cum alte lacrimi nu mai sunt... un nod li se pusese în gât... tăceau și ascultau... deși sfârșisem; iar Maica sfântă din privaz par'că își deschide ochii să-i privească...

Mă uit la orologiu... Se poate?!... Aveam ora de religie dela 12—1 și sunt 2 ore.

— Copiii! se mergem, că am întârziat, de ce nu mi-ați spus? Vă va fi foame!

— Nu, nu ni-e foame de fel; răspund elevii treziți...

„Nu numai cu pâne trăesc oamenii!“

Ibașfalău, 1922.

GHEORGHE SIMU.

Rubrica homiletică.

Predică pe Duminica fiului rătăcit.

»Sculamă-voi și mă voi duce la Tatăl meu“ (Luca, 15, 18).

Ținta de căpetenie a învățăturilor Domnului nostru Isus Hristos a fost, să convingă pe oameni, că Dumnezeu mai pe sus de toate este Tatăl nostru al tuturor. El se îngrijește de soarta noastră cu îngrijorarea cu minte și gingășia unui Părinte prevăzător. Bunătatea și mila Lui învinge răutatea și încăpăținarea noastră. Aceste adevăruri se desprind lămurit și din pilda înduioșitoare a Fiului rătăcit din sf. Evanghelie de azi.

Un părinte avea doi fii. La cererea îndrăzneată a celui mai mic și-a împărțit averea între ei. Fiecare și-a luat partea cuvenită, dar nu v'au folosit la fel cu ea. Cel mai mare a rămas și pe mai departe în casa Tatălui său ascultându-l și lucrând împreună cu el pe seama casei. Cel mai mic, îndată ce

și-a prefăcut averea în bani, fără să zică ceva Tatălui său, s'a depărtat dela casa părintească și s'a dus în țară departe.

Din sf. Scriptură reiesă vădit, că el nu a avut nici un motiv să se supere pe Tatăl său și să-L părăsească. Din contră. Părintele i-a dat partea înainte de ce i-s'ar fi cuvenit după lege, numai ca să-i împlinească rugarea.

Felul acesta de-a purcede a fiului celui mai mic, arată obiceiul omului păcătos, care părăsește pentru plăceri trecătoare, ori bunuri înșelătoare pe Părintele său cel bun, pe Dumnezeu. Averea primită din partea fiecărui om dela Dumnezeu este mintea și voința și celelalte daruri firești și peste fire. Păcătosul se departă dela casa părintească. El nu-și mai folosește mintea spre a lăuda pe Dumnezeu, nici voința spre a face lucruri plăcute Lui, nici sănătatea spre a-și câștiga vrednicii înaintea lui Dumnezeu, ci toate și le îndreaptă împotriva Aceluia, care din milă și multă bunăvoință l-a înzestrat cu ele! O mai mare nerecunoștință nici că să poate închipui! Să te folosești de bunurile primite în contra Dăruitorului!

Fiul rătăcit a avut din belșug toate cele de lipsă, ca cineva să se simte îndestulit. N'a știut ce-i năcazul. Imbrăcăminte, nutremânt și plăceri cuviincioase i-au stat la îndemână! Și totuși s'a dus!

Așa și păcătosul. Până-i în prietinie cu Dumnezeu are pacea și liniștea inimei, simțământul mulțumitor, că face după cea mai bună a sa puțință voia lui Dumnezeu, care îi îndestulește lipsurile încă înainte de ce omul ar cere! Și totuși păcătosul părăsește pe Domnul acesta atât de bun și îngăduitor!

Fiul rătăcit până la un anumit timp s'a aflat bine la casa părintească. L-au mulțumit curățenia, rânduiala și ocupațiunile statorite de cuminența Părintelui său. De-odată însă nu și-a mai aflat îndestulare în aceste. Lucrurile au rămas tot aceleași, dar felul lui de-a simți și de-a judeca lumea s'a schimbat. Supunerea față de Părintele său i-s'a părut o povară prea grea, iară rânduiala cumpanită care stăpânea în casă i-s'a părut de-a dreptul tiranie și încercare de-ai nimici libertatea! Și atunci s'a născut în mintea lui gândul și'n inima lui dorința să se depărteze din casa Părintelui său — pe care o socotea de-o temniță — și să trăească de capul său și atunci va fi fericit!

Intocmai se întâmplă și cu păcătosul. Până-i omul tinăr nevinovat își află mângăere și curată plăcere în ținerea poruncilor lui Dumnezeu și ale Bisericii. Toate le face bucuros, toate le supoartă cu răbdare numai și numai să nu vatem în ceva chip pe Bunul său Părinte, pe Dumnezeu! Indată ce însă cu înaintarea în vârstă se naște în inima tinărului o dorință nedeslușită după plăcere, în anii bărbăției o rivnă nepotolită după avere și mărire, iară la bătrânețe o frică prea mare pentru traiul vieții, începe omul a se simți încătușat de poruncile lui Dumnezeu, începe a le socoti de-o piedecă a fericirii sale închipuite și apoi le nesocotește, se depărtează din casa liniștită a Părin-

telui său și încearcă să trăiască după bunul său plac! Iată-l în nefericire!

Fiul rătăcit ajungând în țara îndepărtată și-a petrecut în desfrâu până i-a ținut averea. Sfârșindu-i-se banii, părăsit de soții lui de desfrâu, sdrențos și istovit de puteri — fiul căruia îi serviau mulți argați în casa Tatălui său — a început a flămânzi și ca să-și astempere foamea ucigătoare, ajungând servitor la porci, a fost silit să se nutrească din mâncarea acestor animale necurate!

Așa-i și cu păcătosul. Iadată ce apucă pe povârnișul fără-delegilor își uită cu totul de poruncile lui Dumnezeu, de judecata lui dreaptă, de sfaturile și îndemnurile bune ale părinților și adevătaților prietini și cade într'o amorțeală și înfricoșată orbire sufletească! Nu peste mult însă se deșteaptă amar. Desfrâul și plăcerile necumpătate nu-l îndestulesc, poftele din zi în zi îi devin mai puternice și mai chinuitoare, din ce le implinește mai mult, de aceea i-se mărește și focul ucigător în inima-i nefericită. Se naște în sufletul lui *neîndestulirea* cu sine însuș. Poartă viermele neliniștei în lăuntru său. De dușmanul din afară te mai poți oarecum scăpa, dar de cel din lăuntru, cu greu! Și iată visurile sfărimate! Ai căutat fericirea și ai ajuns în cea mai josnică stare de neîndestulare, ai voit să fi stăpân, să fi liber, și iată ai devenit slav nemernic, dar nu al unui Domn mare și puternic, ci al josnicelor tale destrăbălări!

Fiul rătăcit, gândindu-se la trecut, la viața petrecută în casa Tatălui său — și la viitor — că va muri de foame — s'a hotărât și a și plecat să-și ceară iertare dela Tatăl său. Acesta l-a primit cu bucurie și văzându-i inima înfrântă de durere pentru cele petrecute, l-a primit și l-a așezat iară la locul și în rangul ce i-se cuvenea din naștere!

E de lipsă iubivilvr, ca și păcătoșii să se gândească odată aievea la *viitorul* ce-i așteaptă, dacă nu rup odată cu viața destrăbălată. Lăsând chiar la o parte neliniștea și frica ce-i însoțesc pretutindeni, să iee în socotință, că răsplată groaznică, dar dreaptă îi așteaptă negreșit după viața aceasta! Dreptce, până ce este încă timp până sunt în viață, să zică din inimă acel *»sculamă-voiu«* și având inimă înfrântă de durere pentru păcatele săvârșite cu încredere deplină să se apropie — prin mărturisire bună — de Dumnezeu. Acesta hotărât, că nu-i va respinge, — căci e Dumnezeu milii și al îndurărilor — ci ca și pe Fiul rătăcit îi va primi cu brațele deschise și ospăț mare va face în cinstea lor, căci doar un fiu, pentru care și-a vărsat sângele cel preasfânt dumnezeescul Mântuitor, mort a fost și a înviat, pierdut a fost și s'a aflat.

TELLUS.